

РЕЙДЕРСТВО ЯК НАПРЯМОК ЗЛОЧИННОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ФОР- МУВАНЬ З КОРУМПОВАНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ

Стаття присвячена розгляду основних проблем пов'язаних з організацією ефективної протидії рейдерству як напрямку злочинної діяльності міжнародних та міжрегіональних організованих злочинних формувань з корумпованими зв'язками, які діють у сфері економіки.

Ключові слова: рейдерство, злочинна економічна діяльність, міжнародні та міжрегіональні організовані злочинні формування з корумпованими зв'язками.

Проблеми боротьби з організованою злочинністю залишаються актуальними для нашої держави та суспільства. Організована злочинність постійно продуцирує, змінюється, винаходить нові напрямки кримінального бізнесу. Одним з таких відносно нових напрямків є рейдерство.

Законодавчого закріплення поняття цього терміну в Україні, як і в більшості країн пострадянського простору не існує. Хоча ще у березні 2007 року у Верховній Раді України було заєєстровано проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство). Під ним слід розуміти замовлення та (або) організацію нападу на підприємство, устанovu, організацію з метою його захоплення, вчинене організованою групою [1]. В Російській Федерації в Держдуму у 2008 році був внесений законопроект посилюючий кримінальну відповідальність за рейдерство у якому вперше було сформульовано це поняття. Та під рейдерство згідно цього законопроекту слід розуміти незаконний відбір власності [2]. На наш погляд, вищеназвані варіанти поняття «Рейдерство» недостатньо читкі. Вони потребують більшої конкретизації.

Згідно даних експертів рентабельність рейдерства максимально висока - вона коливається від 100 до 5 тисяч відсотків, що в декілька разів перевищує незаконний обіг наркотиків та зброї. В першу чергу цим і обумовлене те, що

рейдерство набуло досить великих масштабів. Так згідно даних озвучених у телевізійній програмі «Спеціальний репортаж» від 2.02.2008 року телеканалу «Рада» на території України у 2007 році діяло понад 40 рейдерських формувань якими було захоплено 3000 підприємств.

Згідно даних правоохоронних органів переважна кількість рейдерських формувань діючих на території України - російські. Це обумовлено тим, що в Російській Федерації виникло перенасичення цього кримінального ринку, посилюється рівень боротьби з цим кримінальним явищем, що призвело до переміщення цих формувань на територію України. Так згідно зі статистичними даними російських фахівців тільки у Московському регіоні за допомогою рейдерських атак відбулась зміна власників у 1400 фірм в 2002 році і 1900 фірм в 2003 році, більше ніж у 2000 фірм в 2004 році.

Досить показовою є статистика МВС Росії яка стосується рівня ефективності боротьби з рейдерством, так в Росії у 2004 році в провадженні слідчих апаратів знаходилося 171 кримінальна справа щодо рейдерства, у 2005 - 346, 2006 - 354. У 2007 році на різних стадіях розслідування знаходилося 32 найбільш гучні справи відносно рейдерів, які намагалися захопити 110 компаній при цьому загальна вартість яких складала понад 4 млрд. доларів США [3].

Аналіз періодичних видань, наукової та спеціальної літератури присвяченій даної тематиці, практична діяльність правоохоронних органів дозволяє не погодитися з тим, що одним із елементів суб'єктів рейдерства, наряду з фірмами, холдингами та іншими структурами є окремі громадяни. [4].

На наш погляд це не так. Провести кваліфіковано операцію з захвату окремого підприємства однією особою неможливо. Підтвердженням цього є, у тому числі, і повідомлення зроблене прокурором АК Крим В. Шемчуком у кінці 2006 року про те, що на території республіки діє 12 бізнес-структур які займаються рейдерством [5]. Як правило рейдерством займаються організовані злочинні формування економічного напрямку, обов'язковим елементом яких є корупційні зв'язки з судовими та правоохоронними органами (МВС, податкова міліція, Державна виконавча Служба та інші), органами державного управління та місцевого самоврядування.

Так згідно з дослідженням проведеним Центром досліджень корпоративних відношень на тему: «Україна: проблеми легалізації протизаконних капіталів», яке мало місце усередині 2007 р. більшість респондентів (81,8%) погодились з тим, що рейдерство існує завдяки корумпованості суддів та чиновників, що дозволяє максимально мінімізувати витрати на рейдерську атаку та придати їй легитимний вигляд. При цьому ще 18,2% опитаних респондентів підтримало це ствердження частково. (Показовим прикладом цього ствердження може бути справа Нікопольського заводу феросплавів яка розглядалась у 16 судах, при цьому рішення які приймалися протирічили одне одному [6]. 70% експертів схилилися до позиції, що рейдерство неможливо без підтримки правоохоронних органів (прокуратури, міліції та ін.). Переважна більшість респондентів (90,9 %) схилилося до висновку, що судова система України залежить від бізнесу і влади та абсолютно не залежить від думки суспільства [7].

Узагальнена структура цих формувань, як правило складається з таких основних підрозділів:

- підрозділ розвідки, основною задачею якого є збір інформації в процесі якого з'ясовується: економічна привабливість підприємства,

інформація, яка стосується реєстру акціонерів, інформація щодо керівництва компанії у тому числі яка носить компрометуючий характер та ін.;

- юридичний підрозділ задачею якого є юридичний супровід діяльності формування;

- аналітичний підрозділ, основна задача - аналіз добутої інформації та розробка найбільше ефективної стратегії та тактики щодо проведення рейдерської операції;

- підрозділ, який безпосередньо здійснює захоплення об'єкту операції у тому числі невиключені і силовий сценарій.

Щодо класифікації цих формувань за ознакою масштабів їх діяльності та походженням, згідно з проведеним дослідженням безумовно їх слід віднести до міжрегіональних, міжнародних та транснаціональних.

На даний момент фахівці виділяють чотири основні способи захвату підприємств:

1. Через акціонерний капітал - рейдери скупають міноритарний пакет акцій. Як правило цього буває достатньо для того, щоб ініціювати зібрання власників та прийняти потрібне рішення, наприклад, про зміну керівництва.

2. Через наймане керівництво - менеджмент в цьому випадку може вивести активи на підконтрольну рейдеру структуру або взяти кредит під заставу власності під нереально завищені відсотки.

3. Через кредиторську заборгованість - якщо у підприємства є декілько відносно невеликих заборгованостей, рейдер скупає їх та пред'являє у сукупності до оплати.

4. Шляхом заперечення приватизації (якщо підприємство приватизується протиправним шляхом)

При цьому слід відмітити те що перші два способа застосовуються значно частіше [8].

Досить цікавими є данні анонімного опитування рейдерів на їх «послуги» у Росії. Так, наприклад «домовитися» з податковим інспектором коштує від 2000 до 5000 доларів США; зміна записів у реєстрі акціонерів підприємства - від 1000 до 10000 доларів США; прийняття судом «потрібного» рішення коштує від 10000 до 200000 доларів США; «нейтралізація» окремих структур правоохоронних відомств - від 6000 до 60000 доларів США [9].

На наш погляд основними причинами та умовами виникнення та існування цього кримінального бізнесу є:

1. Прогалини та протиріччя у діючому законодавстві, яке регламентує економічну діяльність.

2. Відсутність кримінальної відповідальності за рейдерство.

3. Присутність надійних корумпованих зв'язків цих формувань з окремими представниками судових, правоохоронних органів та органів державної влади.

4. Відсутність вузько спеціалізованих підрозділів по протидії рейдерству в спеціальних підрозділах по боротьбі з організованою злочинністю МВС України.

Виходячи з аналізу вищезазнаного, організація по протидії з цим явищем повинна складатися, впершу чергу з таких правових та організаційних заходів:

1. Правова пропаганда боротьби з рейдерством.

2. Усунення причин та умов цього явища, які існують впершу чергу завдяки «прогалинам» у законодавстві, яке регламентує економічну діяльність

підприємств.

3. Криміналізація рейдерства.
4. Криміналізація корупційних діянь.
5. Створення спецпідрозділів по боротьби з рейдерством.

Література

1. Вперше на законодавчому рівні парламентарі спробують визначити поняття «рейдерство» <http://advocate-group.com.ua>

2. Рейдеры. Пособие. - К.: КНТ. 2007.- 188 с. (Серия: Международная и национальная безопасность).

3. Рейдеры угрожают национальной безопасности страны // Территория права - информационное электронное издание от 31.08.2007 г.

4. Криминал: Российские рейдеры в Украине // Агентство Федеральных Расследований - информационное электронное издание от 06.07.2007 г. <http://top.rbc.ru>

5. У Криму рейдерством займаються 12 організованих бізнес-груп. www.unian.net

6. Чиновники думают, что рейдеры боятся правительственных комиссий <http://antirader.org.ua>

7. Причина процветания рейдерства в Украине / <http://www.purseandlife.com/news/>

8. Рейдерство в России становится все более криминализированным <http://top.rbc.ru>

9. Рейдеры-уголовники // РБК daily - ежедневная деловая газета от 25.03.2008 г.